

Nefndarsvið Alþingis
b.t. Velferðarnefndar
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Umsögn Öldu, félags um sjálfbærni og lýðræði,
um mál 181, lagt fram á 149. löggjafarþingi – Stytting vinnutíma

Reykjavík, 25. nóvember 2018

Stjórn Öldu, félags um sjálfbærni og lýðræði, fagnar frumvarpi um styttingu vinnuvikunnar í 35 stundir. Hér er um að ræða mikið framfaramál fyrir íslenskt samfélag, en á Íslandi er löngu kominn tími til að flytja samfélagið til nútímans, með skemmri vinnuviku, og þar af leiðandi betra fjölskyldulífi og betri samræmingu vinnu og einkalífs.

Að neðan eru færð ítarleg rök fyrir því hvers vegna á að stytta vinnuvikuna á Íslandi, og hvers vegna lög um það eru heppileg. Helstu rökin fyrir styttingu vinnuvikunnar eru sem hér segir:

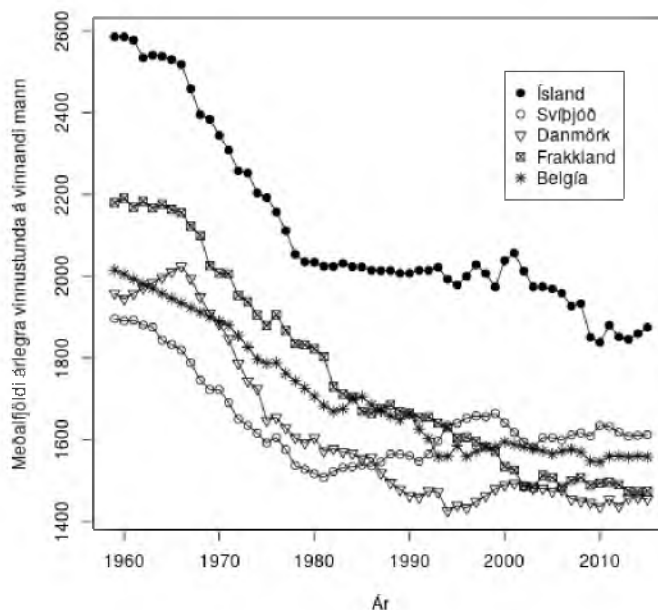
- Á Íslandi er mjög mikið unnið
- Umfang vinnunnar á Íslandi er það mesta innan OECD
- Á Íslandi vinnur fólk langa starfsævi
- Mikil vaktavinna er unnin á Íslandi
- Framleiðni á Íslandi er léleg og myndi trúlega aukast við að stytta vinnuvikuna
- Afleiðing af tækni- og sjálfvirknivæðingu ætti að vera skemmri vinnuvika
- Skemmri vinnuvika myndi auka lífsgæði á Íslandi og er ekki vanþörf á
- Stytting vinnuvikunnar myndi gera fólki frekar kleift að taka þátt í lýðræðinu
- Vilji er til að stytta vinnuvikuna
- Tilraunir með styttingu vinnuvikunnar á Íslandi hafa gefist vel

Umsögnin er uppfærð frá því málið var flutt síðast, en aðallega er búið að bæta við upplýsingum.

Á Íslandi er mjög mikið unnið

Á Íslandi er mjög mikið unnið. Á mynd 1 má sjá hvernig vinnustundir á Íslandi á hvern vinnandi mann, að meðaltali, hafa þróast frá um 1960 til nútímans, en einnig má sjá hvernig vinnustundir í nokkrum öðrum löndum Evrópu hafa þróast á sama tíma til samanburðar. Á Íslandi hefur vinnustundum lítið fækkað frá 1980, en í hinum ríkjunum hefur þeim fækkað á tímabilinu.

Jafnvel þótt vinnustundum hafi fækkað á undanförunum 37 árum á Íslandi (frá um 1980), þá myndi það taka um 56 ár fyrir íslenskt samfélag að ná sama fjölda vinnustunda og tíðkaðist í Svíþjóð árið 2015, að því gefnu að vinnustundum á Íslandi haldi áfram að fækka jafn hratt og hefur verið á þessu tímabili. Þetta er vegna þess að á Íslandi hefur vinnustundum fækkað mjög hægt.

Mynd 1: Vinnustundir á hvern vinnandi mann eru og hafa verið fleiri á Íslandi, miðað við ýmis önnur lönd Evrópu. Gögnin sem liggja myndinni til grundvallar eru úr Total Economy Database (nóvember, 2016).

Umfang vinnunnar er mjög mikið

Tölur um meðalfjölda unninna vinnustunda segja ekki þó alla söguna. Á Íslandi er atvinnuþátttaka mjög mikil, raunar sú mesta innan OECD, en um 89% af öllum þeim sem eru á aldrinum 15 til 64 ára eru á vinnumarkaði, ýmist í fullu starfi eða hlutastarfi.¹ Mikil atvinnuþátttaka er þó í sjálfu sér ekki slæm, því hún leiðir til þess að vinnunni sem þó þarf að vinna er deilt á margar hendur. Vandinn er hins vegar hve vinnustundirnar eru margar, *sérstaklega* með hliðsjón af því hvað atvinnuþátttakan er mikil í landinu, en líka í ljósi þess að 74% þeirra sem eru á vinnumarkaði vinna fullt starf.²

Til að átta sig betur á því hvað vinnan er fyrirferðarmikil í íslensku samfélagi er gott að skoða *umfang vinnunnar*. Umfangið er vísitala, sem er reiknuð með því að atvinnuþátttaka er margfölduð með meðalfjölda vinnustunda á hvern vinnandi mann í viðkomandi samfélagi og loks deilt

Tafla 1. Umfang vinnunnar 2015

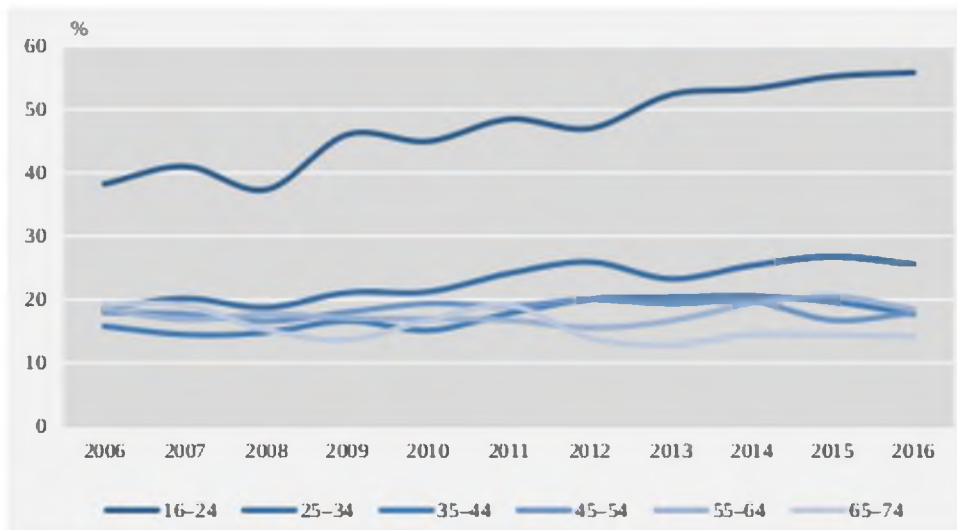
Land	Umfang vinnunnar
Ísland	1653
Lettland	1445
Eistland	1419
Grikkland	1378
Litháen	1378
Portúgal	1372
Pólland	1337
Sviss	1324
Svíþjóð	1316
Tékkland	1299
Bretland	1299
Bandaríkin	1297
Spánn	1284
Írland	1276
Finnland	1150
Slóvakía	1244
Austurríki	1214
Slóvenía	1212
Ungverjaland	1198
Holland	1132
Noregur	1116
Danmörk	1108
Ítalía	1103
Lúxemborg	1074
Þýskaland	1062
Frakkland	1060
Belgía	1048

1 OECD (2017a).

2 Hagstofa Íslands (1. febrúar 2018).

með 100.³ Sé þetta gert fyrir nærri öll Evrópulönd, auk Bandaríkjanna, þá kemur í ljós að umfangið er hvergi meira en á Íslandi. Niðurstöðuna má sjá í töflu 1.⁴ Stytting vinnuvikunnar myndi gagnast til að minnka umfangið á Íslandi.

Vaktavinna

Mynd 2: Tíðni vaktavinnu launþega á Íslandi á árunum 2006 til 2016, eftir aldurshópum. Myndin er fengin frá Hagstofu Íslands (7. desember 2017).

sér að fólk vinnur á mismunandi tímum sólarhringsins á mismunandi tímabilum.

Vaktavinna hefur farið vaxandi á Íslandi undanfarinn áratug, einkum meðal yngri aldurshópanna, en vaktavinna er sérstaklega algeng meðal fólks á aldrinum 16-24 ára (55,8%) og þeirra sem eru á aldrinum 25-34 ára (25,6%).⁶ Þróunin sést vel á mynd 2.

Á Íslandi er vaktavinna mjög algeng miðað við önnur Evrópulönd, en árið 2016 unnu 26,1% launþega á Íslandi vaktavinnu, sem var níunda hæsta hlutfallið í Evrópu.⁵ Vaktavinna er hér skilgreind sem vinna þar sem starfsfólk leysir hvert annað af hólmi á starfsstöðvum eftir fyrirframgefinni áætlun, en slíkt leiðir af

3 $(umfang = [atvinnuþátttaka \times meðalfjöldi vinnustunda á hvern vinnandi mann] / 100)$

4 Tölurnar í töflunni eru fengnar með því að reikna með aðferðinni sem er lýst í meginmálinu. Gögnin sem liggja til grundvallar eru annars vegar gögn frá OECD um atvinnuþátttöku og svo hins vegar gögn um fjölda unninna vinnustunda. – Sjá OECD (2017a, 2017b).

5 Hagstofa Íslands (7. desember 2017).

6 Hagstofa Íslands (7. desember 2017).

Tíðni vaktavinnu á Íslandi er áberandi, sérstaklega fyrir þær sakir að hagsæld á Íslandi er mikil, en Evrópuríki þar sem vaktavinna er algengari en á Íslandi eru allajafna ríki þar sem ríkir *minni* hagsæld en á Íslandi, eins og sést af mynd 3 hér til hliðar.

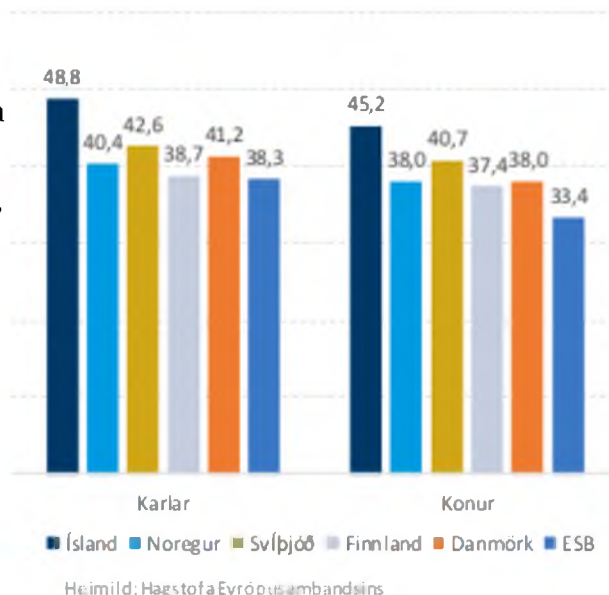

Mynd 3: Hlutfall launþega sem vinnur vaktavinnu í ýmsum Evrópuríkjum, 2016 (mynd fengin frá Hagstofu Íslands, 7. desember 2017).

Löng starfsævi á Íslandi

Á Íslandi vinnur fólk lengri starfsævi en í öðrum ríkjum Skandinavíu, og raunar lengri starfsævi en gengur og gerist innan ríkja Evrópusambandsins.⁷ Hér er átt við hvað fólk má búast við að vinna langa starfsævi, eftir að á vinnumarkaðinn er komið. Á Íslandi byrjar fólk oft ungt að vinna meðfram skóla, og um þriðjungur lífeyrisþega er starfandi á Íslandi. Tæplega helmingur lífeyrisþega segist halda áfram að vinna til að hafa nægar tekjur, en um 40% segist vinna ánægjunnar vegna.

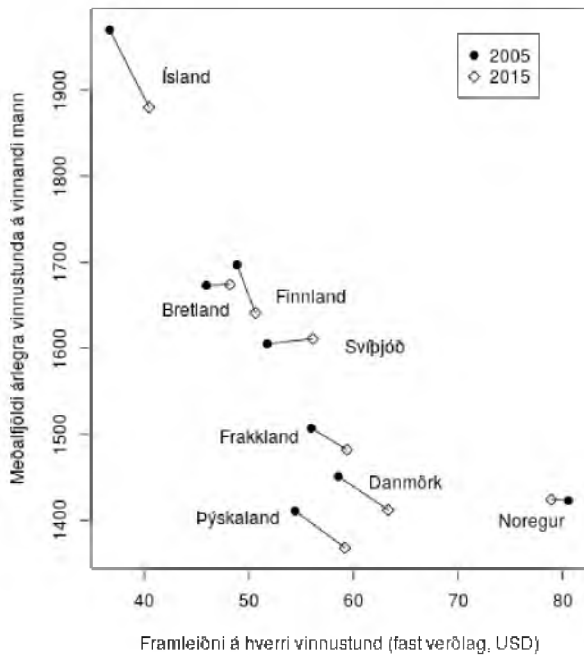
Á mynd 4 má sjá meðallengd starfsævinnar á Norðurlöndunum og innan ríkja Evrópusambandsins. Eins og sést á henni, þá mega íslenskir karlar mega búast við að vinna um 10,5 árum lengur en karlar í ríkjum Evrópusambandsins gera að jafnaði og starfsævi þeirra er að jafnaði um átta árum lengri en á hinum Norðurlöndunum. Íslenskar konur eru hins vegar um 12 árum lengur á vinnumarkaði en konur í Evrópusambandsríkjum og sjö árum lengur en á hinum Norðurlöndunum.

Mynd 4: Meðallengd starfsævinnar á Norðurlöndunum og innan Evrópusambandsins. Myndin er fengin úr VR (október 2018).

⁷ Umfjöllunin hér byggist á VR (október 2018).

Framleiðni er léleg á Íslandi

Mynd 5: Myndin sýnir samhengi vinnustunda og framleiðni á meðal nokkurra landa Evrópu, árin 2005 og 2015. Sjá má hvernig vinnustundir og framleiðni haldast í hendur: Eftir því sem framleiðni er meiri, því minna vinnur fólk alla jafna. Myndin sýnir jafnframt hvernig framleiðni á Íslandi er lakari en í samanburðarlöndunum, sem stemmir vel við að á Íslandi er mikið unnið. Gögnin að baki myndinni liggja koma frá OECD (2017a, 2017b).

stytta vinnudaginn út í hið óendanlega til að fá fram meiri framleiðni, það er ekki það sem átt er við, heldur það að á Íslandi séu aðstæður til að auka framleiðni sem megi nýta með því að stytta vinnudaginn. Þessar aðstæður eru meðal annars lélegt vinnufyrirkomulag, þreytt starfsfólk og svo framvegis.

Að fólk sé þreytt vegna vinnu er ekki gripið úr lausu lofti, því eins og fjallað er um síðar í þessari umsögn gengur fólki á Íslandi illa að samræma vinnu og einkalíf. Í alþjóðlegri rannsókn sem var gerð 2005, kom aukinheldur í ljós að á Íslandi var fólk oft mjög þreytt, svo þreytt að því gekk illa að sinna heimilissstörfunum – hvergi var kvartað meira undan þessu en á Íslandi. Í sömu rannsókn var Ísland í þriðja neðsta sæti þegar kom að því hvernig fólki gekk að klára verkefni í vinnunni.⁸ Jafnvel þótt rannsóknin sé nú orðin nokkuð gömul, þá er engin ástæða til að mikið hafi breyst hvað varðar þreytuna, því fólk á Íslandi vinnur enn mjög mikið og lítið hefur breyst frá 2005.

En aukin framleiðni á ekki eingöngu að þýða skemmri vinnudag til skamms tíma, heldur ætti aukin framleiðni að leiða til skemmri vinnudags almennt, sökum þess hve mikið lífsgæði aukast við skemmri vinnudag. Sjálfvirknivæðing, vélvæðing og aukin framleiðni, allt á þetta að skila sér beint í minni vinnu, og því að þeirri vinnu sem þó þarf að vinna, sé dreift á fleiri hendur. Stytting vinnudagsins er fyrir löngu tímabær aðgerð í þessu samhengi.

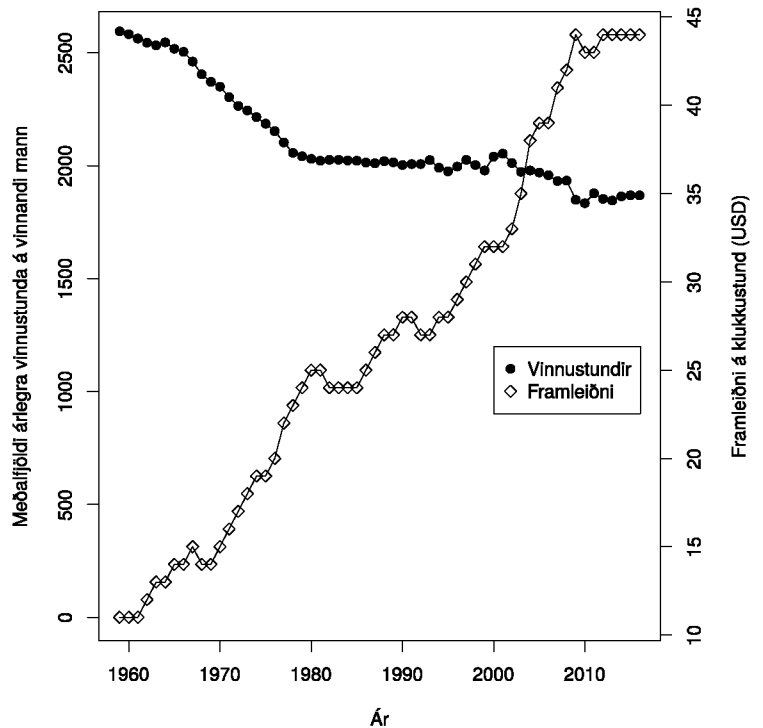
8 Kolbeinn H. Stefánsson (2008).

Arðurinn af tæknivæðingu ætti að vera skemmri vinnudagur

Arðurinn af tækni- og sjálfvirknivæðingu ætti að vera skemmri vinnudagur eftir því sem margir meginstraumshagfræðingar segja, en jafnframt meiri lífsgæði. Ástæðan er sú að með aukinni tæknivæðingu eykst framleiðni og með aukinni framleiðni má búa til meiri verðmæti á skemmri tíma, en auk þess má nýta hina auknu framleiðni til að eiga meiri frítíma.⁹ Á Íslandi hefur raunin þó verið flóknari og önnur á undanförunum áratugum.

Á Íslandi var raunin sú frá um kringum 1960 til um 1980, að vinnustundum fækkaði ár frá ári og framleiðni jókst samhliða. Frá og um 1980 hefur raunin þó verið sú að vinnutími fólks á Íslandi hefur lítið styst, og ekki er lengur tenging á milli aukinnar framleiðni og skemmri vinnudags, en þetta má sjá á mynd 6.

Með því að samþykkja frumvarp um skemmri vinnuviku er mjög líklegt að vinnufyrirkomulag og verkferlar í fyrirtækjum yrðu endurskipulagðir – enda væri þá kominn hvati frá löggjafarvaldinu til þess. Auk þess, þá myndi löngun starfsfólks til að geta notið skemmri vinnudags, án hættu á launaskerðingum, vera öflugur hvati til að taka fullan þátt í slíku endurskipulagi. Með samþykkinu yrði þannig aukin framleiðni nýtt til að fólk geti unnið skemur, notið meiri frístunda og verið meira með fjölskyldunni.

Mynd 6: Myndin sýnir tengsl framleiðni og vinnustunda á Íslandi frá um 1960 til nútímans. Gögnin sem liggja myndinni til grundvallar eru úr Total Economy Database (nóvember, 2016).

Löng vinnuvika skerðir lífsgæði vinnandi fólks og barna

Síðan 2011 hefur OECD, Efnahags- og framfarastofnunin, staðið að lífsgæðarannsókn, *OECD Better Life Index*, en hún byggir á því skoða hvernig fólki í aðildarríkjum hennar líður og hvernig aðstæður þeirra eru að ýmsu leyti.¹⁰ Eitt af því sem stofnunin horfir sérstaklega til er samræming vinnu og heimilislífs; samtals eru það 38 lönd sem taka þátt í lífsgæðarannsókninni og Ísland er eitt þeirra. Ísland var í 31. sæti af 38. mögulegum þegar kom að samræmingu vinnu og heimilislífs; neðar en öll hin Norðurlöndin, Bretland og Bandaríkin. Ástæðan fyrir því að Ísland kom illa út var að á Íslandi þarf fólk að jafnaði að vinna langan vinnudag.

Í sömu rannsókn skrapaði Ísland botninn þegar kom að þeim tíma sem fólk hafði til að hugsa um sjálft sig og sinna áhugamálum sínum; aðeins Ísrael, Lettland, Mexíkó og Tyrkland komu verr út, á

9 Hér má t.d. vitna til Samuelson og Nordhaus 1985 (bls. 562): „Higher productivity gives us more output and chance for more leisure. Technological improvements, better capital goods, and more highly trained labor have raised production faster than the growth of population.“

10 *OECD Better Life Index*, má finna á www.oecdbetterlifeindex.org (síðast skoðað 27. nóvember 2017).

meðan Frakkland, Spánn, Holland, Danmörk, Belgía og Noregur voru á meðal þeirra sem komu best út. Hér skiptir lengd vinnudagsins verulegu máli, vegna þess að hann setur fólki þröngar skorður um hversu mikinn tíma það hefur til að hugsa um sjálft sig.

Rétt er að geta þess að samræming vinnu og heimilislífs hefur áður verið skoðuð; Ísland kom þá einnig mjög illa út, en sú rannsókn var gerð 2005.¹¹

Löng vinnuvika hefur vitanlega ekki bara áhrif á vinnandi fólk, því hún hefur líka áhrif á börnin í landinu, vegna þess að það er venjulega vinnandi fólk sem hugsar um og styður við ung börn. Í þessu samhengi er brýnt að hugsa um að á Íslandi er námsárangur í grunnskólum meðal annars talinn vera slakur¹² og rætt hefur verið um að börn á Íslandi dvelji of lengi á leikskólum, en Ísland á met innan OECD í dvalartíma leikskólabarna í leikskólum.¹³ Styttning vinnuvikunnar myndi nær örugglega hafa jákvæð áhrif á samveru foreldra með börnunum sínum, og gera þeim kleift að aðstoða börnin meira í námi.

Í þessu samhengi er rétt að benda á hvað gerðist í Frakklandi þegar innleidd voru lög um skemmri vinnuviku þar í landi. Árin 1998 og 2001 voru innleidd tvenn lög í Frakklandi um skemmri vinnuviku; lögin kváðu á um að vinnuvikan skyldi almennt vera 35 stundir, en fyrri lögin settu ýmis skilyrði, sem horfið var frá í seinni lögunum. Þessi lög þóttu mjög umdeild, og börðust hagsmunasamtök atvinnurekenda mjög hart gegn þeim með ýmsum rökum, sem mörg hver hafa verið hrakin með rannsóknum á því hvað raunverulega átti sér stað í hagkerfi landsins.¹⁴ Eitt af því sem rannsóknirnar sýndu var að lögin höfðu mjög jákvæð áhrif á fólk sem átti börn undir 12 ára aldri: Foreldrar barna á þeim aldri sögðust geta eytt meiri tíma með börnunum eftir að lögin voru innleidd, miðað við áður en þau voru innleidd, og um 30% foreldra sögðust geta varið meiri tíma með börnunum til að aðstoða þau við nám. Aukinheldur voru um 30% vinnandi fólks sem töldu að meira jafnvægi hefði náðst í milli vinnu og einkalífs eftir að lögin voru innleidd.¹⁵

Stytting vinnuvikunnar myndi vafalítið gera gæfumuninn hér til að auka lífsgæði fólks Íslandi og bæta stöðu landsins innan hins alþjóðlega samfélags.

Stytting vinnuvikunnar myndi styrkja lýðræðið á Íslandi

Stytting vinnuvikunnar myndi án efa styrkja lýðræðið á Íslandi. Á Íslandi eiga margir erfitt með að sinna fjölskyldum sínum og börnum, vegna mikillar vinnu sem fyrr segir, en slík störf hafa auðvitað forgang í lífi fólks umfram stjórnmalastarf. Með skemmri vinnuviku væri fólki gert auðveldara fyrir með að taka þátt í stjórnmálalífi landsins, taka þátt í sjálfu lýðræðinu, og það hefði þannig meiri völd yfir því hvernig lífi þess er háttað.

11 Kolbeinn H. Stefánsson (2008).

12 Menntamálastofnun (6. desember 2016).

13 Morgunblaðið (28. febrúar 2018).

14 Méda (2013).

15 Méda (2013).

Vilji er til að stytta vinnudaginn á Íslandi

Mikill vilji er innan íslensks samfélags að stytta vinnuvikuna. Ýmis stéttarfélög hafa lýst yfir áhuga til skemmri vinnuviku undanfarin misseri, þar á meðal BSRB¹⁶, VR¹⁷ og BHM¹⁸ sem hafa lýst því yfir að stytting vinnuvikunnar sé þeirra baráttumál. Þá hefur félags- og jafnréttismálaráðherra lýst því yfir að tilefni sé til að skoða styttri vinnuviku af fullri alvöru.¹⁹

Þá benda rannsóknir til að vinnandi fólk á Íslandi vilji vinna minna. Í rannsókn sem var gerð 2005, kom ljós að mjög margir vildu vinna minna (42%), en gátu það ekki af hverjum ástæðum; trúlega fjárhagslegum og/eða vegna ósveigjanlegra vinnustaða. Einnig voru fjölmargir sem vildu eyða meiri tíma með vinum og fjölskyldu en þeir gerðu.²⁰

Tilraunir Reykjavíkurborgar hafa gefist vel

Frá árinu 2015 hefur Reykjavíkurborg staðið að tilraun með styttingu vinnuvikunnar í samstarfi við BSRB. Tilraunin hefur gefist mjög vel og má ætla að til hennar megi líta hvað samfélagið í heild sinni varðar.

Frá árinu 2015 til 2016 var tilraunin í gangi á tveimur vinnustöðum borgarinnar²¹: Um var að ræða þjónustumiðstöð Árbæjar og Grafarholts, annars vegar, og hins vegar Barnavernd Reykjavíkur, en svo var önnur þjónustumiðstöð höfð til viðmiðunar, þar sem engu var breytt. Í stuttu máli var vinnudagurinn styttrur um klukkustund hjá þjónustumiðstöð Árbæjar og Grafarholts, en hjá Barnaverndinni var vinnu hætt um hádegi á föstudögum; þetta var gert án þess að að verkefnastaða biði hnekki, án þess að kostnaður ryki upp, án þess að starfsfólkinu liði verr, og án þess að notendur þjónustunnar yrðu ósáttir. Laun starfsfólksins héldust óskert, þrátt fyrir að vinnustundum fækkaði. Varðandi verkefnastöðuna varð í sumum tilfellum lítilsháttar aukning á fyrirliggjandi verkefnum, sem rakið var til námskeiðahalds og þess að reynt var að vinna ítarlegar úr málum, en engin stórkostleg breyting varð á þeim verkefnum sem almennt þurfti að sinna. Kostnaðaraukning hjá Barnaverndinni, á tímabilinu, var um 72 þúsund krónur á mánuði að meðaltali, vegna aukinna bakvakta, en kostnaðaraukning varð ekki hjá þjónustumiðstöðinni. Hjá þjónustumiðstöðinni þar sem engu var breytt, urðu þessar breytingar ekki, sem bendir til þess að skemmri vinnudagur hafi framkallað þær.

Lykillinn að þessum breytingum var að endurbæta verkskipulag, fækka fundum og stytta, en auk þess að fólk sinnti einkaerindum utan vinnutíma; með þessu móti tókst að stytta vinnudaginn, án þess að starfsemin biði skaða af, og án mikils kostnaðarauka. Það sem gerðist einnig í kjölfarið af þessu, var að líðan starfsfólksins batnaði: minna var um að fólk kvartaði undan ýmsum einkennum andlegs álags, svo sem um að vinnan truflaði frítímamann í formi áhyggja eða þreytu, og var sem líðanin batnaði eftir því sem leið á tímabilið. Svipaða sögu má segja um líkamleg einkenni, þar sem var horft til verkja í öxlum, baki og höfði og auk ýmissa annarra þátta.

16 BSRB (n.d.).

17 RÚV (8. febrúar 2018).

18 RÚV (31. ágúst, 2017) og Bandalag háskólamanna (1. nóvember 2017).

19 Ásmundur Einar Daðason (15. febrúar, 2018).

20 Kolbeinn H. Stefánsson (2008).

21 Tilraunin hefur síðan þá verið útvíkkuð til mun fleiri vinnustaða. Varðandi tilraunirnar sem fjallað er í meginmálinu, sjá Reykjavíkurborg (2015).

Árangurinn af tilrauninni var í stuttu máli mjög góður og nýttist tilraunin starfsfólkinu mjög vel. Það sem er líka mikilvægt er að það tókst að auka framleiðnina hjá starfsfólkinu á þessum vinnustöðum, enda tókst að sinna öllum sömu verkefnum á skemmri tíma – framleiðniaukningin var þó öllum til hagsbóta, því starfsfólki leið betur og notendur þjónustunnar fundu lítið fyrir hinum skemmri vinnudag starfsfólksins.

Hér skal bent á þessum vinnustöðum kom allt kom saman, samtímis: Laun voru óskert, breytt vinnufyrirkomulag, og skemmri vinnuvika. Óbreytt laun, eins og fyrirhugað er með frumvarpi því sem hér er til umræðu, er mikilvægur hvati til að allir geri sitt besta til að breyta vinnufyrirkomulagi vinnustaðar síns, hvort sem eru starfsmenn, eigendur eða aðrir, enda er ávinningurinn skemmri vinnuvika og meiri frítími. Afraksturinn af þessum breytingum á vinnustöðunum sem nefndir voru áður varð aukin framleiðni, eins og reiknað er með að lagabreytingin sem hér um ræðir gæti gert að verkum.

Þessir vinnustaðir eru vitanlega ekki algerlega dæmigerðir fyrir íslenskt samfélag, enda fjölbreytt þrátt fyrir smæð og ómögulegt að gera vinnustaðatilraunir fyrir allar tegundir fyrirtækja í landinu. Staðreyndin er hins vegar sú að um 77% vinnandi fólks á Íslandi vinnur við þjónustu af ýmsu tagi,²² og tilraun sem þessi gefur vísbendingu um það sem koma skal hvað varðar þjónustufyrirtækin í landinu almennt, ef vinnuvikan yrði stytta. Full ástæða er af þessu að ætla að það gæti gengið vel.

Gagnrýni á frumvarpið svarað

Í nokkrum umsögnum um frumvarpið hefur borið á gagnrýni á frumvarpið sem ekki stenst nánari skoðun. Hér verður farið yfir helstu atriði þessarar gagnrýni og henni svarað.

Aðgerðarleysi er betra en aðgerðir

Gagnrýnendur frumvarpsins ræða um að löggjafinn eigi ekki að skipta sér af vinnustundafjölda, því vinnustundir eigi að vera samningsatriði á vinnumarkaði. Það hafi reynst betur að semja um slíka hluti en að löggjafinn „miðstýri“ þeim²³. Staðreyndirnar tala hins vegar öðru máli: Þrátt fyrir að framleiðni hafi mjög aukist frá um 1980, hefur vinnustundum ekki fækkað að ráði, eins og er farið yfir að ofan – þetta er raunin, jafnvel þótt vinnustundir séu margar og áhrifin á fjölskyldulífið slæm. Ekkert bendir til þess að aðgerðarleysi í þessum málaflokki muni gagnast almenningi og fjölskyldunum í landinu, enda eru það aðgerðir sem breyta hlutunum en ekki aðgerðarleysi.

Í ofanálag, þá hefur löggjafinn afskipti af mörgum hliðum mannlegs lífs, svo sem með því að setja reglur um vinnuvernd og með því að leggja skyldur á atvinnurekendur um lágmarkshvöld. Ekki að sjá að þessar reglur skaði samfélagið, heldur þvert á móti, efli það í formi heilbrigðara fólks sem er betur hvílt, lifir lengur og er hraustara. Það sama gildir um lög um vinnustundir.

Framleiðni mun ekki aukast

Viðskiptaráð Íslands og Samtök Atvinnulífsins hafa hvort um sig gagnrýnt frumvarpið á þeim forsendum að stytting vinnuvikunnar muni ekki auka framleiðni.²⁴ Í þessu samhengi er hvergi vísað

22 Hagstofa Íslands (2015).

23 Viðskiptaráð Íslands (22. febrúar 2016).

24 Sjá: Samtök atvinnulífsins (19. febrúar 2016), Viðskiptaráð Íslands (22. febrúar 2016)

til rannsókna á því hvort framleiðni aukist eða ekki við að stytta vinnuvikuna, heldur eingöngu fullyrt.

Viðskiptaráð Íslands aukinheldur segir að í greinargerðinni með frumvarpinu sé ruglað saman orsök og afleiðingu: Langir vinnudagar á Íslandi orsakist af lélegri framleiðni, en ekki að langir vinnudagar kalli fram lélega framleiðni. Segir Viðskiptaráð höfunda greinargerðarinnar falla í gryfju hinnar vel þekkту fylgnivillu (*e. correlation does not imply causation*) með málflutningi sínum, en fellur svo sjálft í hana þegar fullyrt er að léleg framleiðni kalli á langa vinnudaga á Íslandi.

Líklegt verður að teljast, í tilfalli Íslands, að bæði skipti máli: Léleg framleiðni vissulega kalli á langa vinnudaga, til að bæta kjörin, en það að vinna lengi langa vinnudaga kalli svo fram þreytu, sem svo aftur hafi áhrif á framleiðnina. Um sé að ræða vítahring, sem megi brjótast út úr með því að vinna minna.

Til að leysa úr ágreiningsefnum eins og þessum er gagnlegt að líta til vinnustaðarannsókna, því þær geta hjálpað til við að sýna fram á *orsakasamhengi*. Vinnustaðarannsóknir hafa sýnt að skemmri vinnuvika *getur* kallað fram aukna framleiðni, *undir þeim kringumstæðum* svo sem þegar framleiðni er léleg og starfsfólk er þreytt sökum vinnu.²⁵ Þá bendir tilraun Reykjavíkurborgar til þess að framleiðni geti aukist við styttingu vinnuvikunnar, eins og farið var yfir að framan.

Gagnrýnendur frumvarpsins líta framhjá því að lög um skemmri vinnuviku geta virkað sem *hvati* fyrir fólk til að endurhugsa lélegt vinnufyrirkomulag, í þeim tilgangi að fá í staðinn skemmri vinnuviku og meiri hvíld. Hvatinn er einnig til staðar fyrir fyrirtækin: Sem dæmi, ef kostnaður tiltekins fyrirtækis hækkar af völdum lagasetningarinnar – starfsfólkið, sumt hvert, þarf að vinna yfirvinnu, það sem áður var dagvinna, en yfirvinna er dýrari en dagvinna – þá virkar það sem hvati til að draga úr kostnaði fyrirtækisins, en kjörin leið til þess er að endurskoða vinnuferla og mögulega innleiða nýja tækni.

Tölfræði gerð tortryggileg

Samtök Atvinnulífsins reyna enn fremur að gera tortryggilegar þær tölur sem eru notaðar í greinargerð frumvarpsins. Segja þau að horfa verði til „virks vinnutíma“ en ekki til greiddra vinnustunda og ræða svo næst um að á Íslandi séu „neysluhlé“ greidd, sem eigi að vera ólíkt öðrum löndum. Þetta er regin misskilningur: Tölurnar í greinargerð frumvarpsins koma frá OECD, stofnun sem hefur það að markmiði að safna sem haldbærustum upplýsingum um hagkerfi aðildarríkjanna, og stundar rannsóknir jafnframt, en í þessum tölum er búið að taka tillit til ýmiss konar breytileika milli landa. Eiga gögnin sér svo uppruna í hagstofumælingum aðildarríkja OECD, en ekki kjarasamningum eins og reynt er að gefa í skyn.²⁶ Í greinargerðinni er því horft til mjög góðra gagna um hversu mikið er unnið í reynd.

Lögum um 40 stunda vinnuviku kennt um verðbólgu

Samtök atvinnulífsins hafa ítrekað reynt að kenna lögnum frá 1971, um 40 stunda vinnuviku, um að hafa orsakað verðbólguna á áttunda áratugnum. Samkvæmt umsögn samtakanna á hin mikla verðbólga sem þá upphófst að hafa verið orsökun af lögnum, enda eiga laun í landinu þá að hafa

25 Pencavel (2014) skoðar þessi tengsl ítarlega og fer yfir helstu rannsóknir á efninu sem til eru.

26 Sjá OECD (5. febrúar 2018, 2017b),

hækkað um 10%.²⁷ Það sem er algerlega litið framhjá hér, er að um 1967-1969 hrundu síldarstofnanir við Ísland,²⁸ sem kallaði fram mikinn gjaldeyrisskort, enda var útflutningur síldar um 40% af útflutningsverðmætum landsins.²⁹ Í framhaldinu varð Íslenska krónan verðlítill, innflutningur á vörum og þjónustu varð dýrari fyrir landsmenn – í stuttu máli, hrundið kallaði fram verðbólgu. Þetta er það sem kemur fram í greiningu sem var gerð á vegum Seðlabanka Íslands á þessum verðbólguárum,³⁰ og þar er hvergi minnst á styttingu vinnuvikunnar, en þó er ýmsu velt upp í greiningunni. Sú skýring sem Samtök atvinnulífsins bjóða upp á er því að öllu leyti fráleit og gengur í berhögg við rannsóknir á efninu.

Nýjar tölur Hagstofu Íslands

Fyrir á árinu 2018 gaf Hagstofa Íslands út nýtt gagnasafn um vinnustundir,³¹ gagnasafn sem byggir á annars konar rannsóknum en eldra gagnasafn stofnunarinnar sem hingað til hefur verið stuðst við af ýmsum aðilum. Rétt er að taka fram, að þau gögn sem stuðst er við í umsögn þessari eiga sér rætur í eldra gagnasafninu, jafnvel þótt gögnin séu sótt frá OECD, og rétt er einnig að taka fram að gögnin eru enn uppfærð. Einnig er rétt að hafa í huga, að eldri gögnin eiga sér mun meiri sögu en þau nýju, og því komin mun meiri reynsla af þeim og aðferðafræðinni að baki þeim.

Þetta nýja gagnasafn Hagstofunnar byggir á allt annars konar aðferðafræði en hingað til hefur verið stuðst við, því nýju gögnin byggja á skýrslum frá fyrirtækjum sem þau skila til opinberra stofnana og taka eingöngu til greiddra launa, en ógreidd yfirvinna og svört atvinnustarfsemi er ekki innifalin í þessum gögnum, eins og Hagstofan segir sjálf í fréttatilkynningu sinni:

Aðferðafræði við útreikning nýju talnanna tekur hinsvegar ekki á svartri starfsemi eða ólaunaðri vinnu enn sem komið er þó svo að þjóðhagsreikningastaðlar geri ráð fyrir slíku.³²

Einnig er vel þekkt á Íslandi að fyrirtæki skila gögnum seint og illa til opinberra stofnana. Þá má undirstrika að gögnin séu í þróun með lokaorðum hinnar tilvitnuðu setningar. Á heildina litið er því óhætt að segja að gögnin hafi alvarlega vankanta sem ber að taka alvarlega.

Gögn OECD hins vegar byggja á annars konar aðferðafræði, þar sem er einmitt tekið tillit til svartrar atvinnustarfsemi, ógreiddrar yfirvinna og ýmislegs annars, en til þeirra er safnað með því að spyrja launþega um vinnuna sína.³³ Gögn OECD eru því algerlega ósamanburðarhæf við hin nýju gögn Hagstofu Íslands.

Í fréttatilkynningu hérlandis hefur þó ekki verið tekið tillit til þess að gögnin séu ósamanburðarhæf, heldur hefur verið gerður samanburður á milli nýju gagna Hagstofunnar og gagna frá OECD, og því haldið fram í fjölmiðlum að vinnuvikan á Íslandi sé mun skemmri en víðast hvar í Evrópu.³⁴ Þess konar samanburður er með öllu ógildur, því gögnin eru allsendis ólík.

27 Samtök atvinnulífsins (19. febrúar 2016).

28 Auðlindanefnd (n.d.), bls. 33. Sjá einnig Seðlabanki Íslands (1971), bls. 5-15.

29 Seðlabanki Íslands (1971), bls. 8.

30 Bjarni G. Einarsson, Kristófer Gunnlaugsson, Þorvaldur Tjörvi Ólafsson og Þórarinn G. Pétursson (2015a, 2015b).

31 Hagstofa Íslands (27. febrúar 2018).

32 Hagstofa Íslands (27. febrúar 2018).

33 OECD (20. júlí 2017).

34 Sjá t.d. Vísir (12. nóvember 2018).

Lög um skemmri vinnuviku eru sjálfsögð

Í umsögnum Viðskiptaráðs Íslands og Samtaka atvinnulífsins er staðhæft að lög um vinnustundir séu óþörf, þar sem slíkt ætti að semja um í samningum. Ganga Samtök atvinnulífsins svo langt að vilja afnema lögin. Lög um vinnustundir eru að sjálfsögðu nauðsynleg, enda hafa lögin mótandi áhrif á samfélagið, með því að setja heilbrigð viðmið um hvað teljist vera eðlilegt að vinna mikið í hverri viku og á hverjum virkum degi. Afnám laganna yrði mikil afturför fyrir íslenskt samfélag, enda eiga launþegar vart auðvelt með að semja um fjölda vinnustunda. Samningsstaða launþega er almennt lítil fyrir, og geta til að semja um eitthvað eins og vinnustundir er jafnvel enn minni. Hætt yrði við því að vinnustundum myndi fjölga enn meira ef lögin yrðu afnumin, enda myndi þá viðmiðum um hvað telst vera eðlileg full vinna vera fleygt út.

Benda má á tvö dæmi um hvernig lög um vinnustundir hafa haft jákvætt mótandi áhrif á samfélagið sem við búum í. Í fyrsta lagi eru það lögin frá 1971, um 40 stunda vinnuviku, en frá því þau voru sett, þar til um 1980, fækkaði árlegum unnum vinnustundum á hvern vinnandi mann um 270 að meðaltali.³⁵ Í öðru lagi eru það Vökulögin frá 1921, sem tryggðu sjómönnum á botnvörpuskipum óslitna 6 tíma hvíld á sólarhring; lögin höfðu mótandi áhrif á líf sjómanna í þá veru að tryggja þeim nauðsynlega hvíld, en fram að því höfðu engin lög tryggt þeim nokkra hvíld og tíðarandinn hljóðaði í þá veru að mikil vinna væri af hinu góða. Líf sjómanna hélt áfram að vera erfitt, hvíldin var oft lítil, en lögin mótuðu engu að síður starfshætti til sjávar, og viðhorf samfélagsins mótuðust í átt til meiri skilnings til nauðsynjar hvíldar. Lögin höfðu þannig raunveruleg áhrif.³⁶

Lög um vinnustundir eru sjálfsögð og eðlilegur hluti mannlegs samfélags, enda móta þau og mynda venjur sem við öll förum eftir í okkar daglega lífi.

Horft til framtíðar

Vitanlega á Íslenskt samfélag að horfa til þess að fækkka vinnustundum, og taka þannig enn frekari skref í átt til framtíðarinnar. Heppileg leið til að draga úr vinnu á Íslandi er að Alþingi samþykki fyrirbyggjandi frumvarp um styttingu vinnuvikunnar.

Alda skorar á Alþingi að samþykkja frumvarpið hið fyrsta, enda mun það auka lífsgæði landsmanna svo um munar.

Fyrir hönd stjórnar Öldu,

Guðmundur D. Haraldsson,
stjórnarmaður

35 Total Economy Database (nóvember, 2016).

36 Sjá nánar um sögu Vökulaganna í Halldór Grönvold (2001).

Heimildaskrá

- Ásmundur Einar Daðason (15. febrúar, 2018). Ávinningur af styttingu vinnuvikunnar, *Vísir*. Sótt þann 18. mars 2018 af <http://www.visir.is/g/2018180219304/avinningur-af-styttingu-vinnuvikunnar->
- Auðlindanefnd (n.d.). *Álitsgerð*. Sótt 19. mars 2018 af https://www.stjornarradid.is/media/forsaetisraduneyti-media/media/Skyrslur/Skyrsla_Audlindanefndar_final.pdf
- Bandalag háskólamanna (1. nóvember 2017). *Stefna BHM: Samþykkt á aukaaðalfundi BHM 1. nóvember 2017*. Sótt þann 18. mars 2018 af <https://www.bhm.is/um-bhm/stefna/>
- Bjarni G. Einarsson, Kristófer Gunnlaugsson, Þorvaldur Tjörvi Ólafsson og Þórarinn G. Pétursson (2015a). *The long history of financial boom-bust cycles in Iceland. Part I: Financial crises*. Reykjavík: Seðlabanki Íslands.
- Bjarni G. Einarsson, Kristófer Gunnlaugsson, Þorvaldur Tjörvi Ólafsson og Þórarinn G. Pétursson (2015b). *The long history of financial boom-bust cycles in Iceland. Part II: Financial cycles*. Reykjavík: Seðlabanki Íslands.
- BSRB (n.d.). *Stytting vinnuvikunnar*. Sótt 18. mars 2018 af <https://www.bsrb.is/is/stytting-vinnuvikunnar>
- Hagstofa Íslands (1. febrúar 2018). Vinnumarkaður á 4. ársfjórðungi 2017. *Hagtiðindi*, 103(1). Sótt 17. mars 2018 af https://hagstofa.is/media/50932/hag_180102.pdf
- Hagstofa Íslands (2015). *Hagskinna*. Ritstjóri: Svava Guðjónsdóttir. Reykjavík: Hagstofa Íslands.
- Hagstofa Íslands (7. desember 2017). Félagsvísar: Vaktavinna á Íslandi 2006-2016. *Hagtiðindi*, 102(24). Sótt 7. desember 2017 af https://hagstofa.is/media/50817/hag_171207.pdf
- Hagstofa Íslands (27. febrúar 2018). Ný tölfræði um vinnumagn og framleiðni vinnuafls. Sótt 12. nóvember 2018 af <https://hagstofa.is/utgafur/frettasafn/vinnumagn-og-framleidni/vinnumagn-og-framleidni-vinnuafls-2008-2016/>
- Halldór Grönvold (2001). Hvíldar er þörf. *Ný saga*, 13(1), bls 41-58.
- Kolbeinn H. Stefánsson (2008). *Samspil vinnu og heimilis: Álag og árekstrar*. Rannsóknarstöð þjóðmála: Félagsvísindastofnun Háskóla Íslands.
- Menntamálastofnun (6. desember 2016). Niðurstöður PISA 2015. Sótt 18. mars 2018 af <https://www.mms.is/frettir/nidurstodur-pisa-2015>
- Méda, D. (2013). The French experience. Í Ann Coote og Jane Franklin, *Time on our side: Why we all need a shorter working week*, bls 143-152. London: New Economics Foundation.
- Morgunblaðið (28. febrúar 2018). *Leikskólabörnin of lengi „í vinnunni“*.
- OECD (2017a), *Labour force participation rate*. doi: 10.1787/8a801325-en. Sótt 26. desember 2017 af <https://data.oecd.org/chart/573Y>
- OECD (2017b), *Average annual hours actually worked per worker*. Sótt 26. desember 2017 af <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ANHRS>
- OECD (20. júlí 2017). International Comparability of OECD measures of annual hours worked. Sótt 12. nóvember 2018 af <http://www.oecd.org/employment/emp/International-comparability-of-OECD-measures-of-annual-hours-worked.pdf?fbclid=IwAR1uru5Ll60P6bqcl75jnzi-TEer8zFWqARvVitQnUf0ZmdYMfjKAfRMU2s>
- OECD (5. febrúar 2018). *Annual hours worked*. Sótt 19. mars 2018 af <http://www.oecd.org/employment/emp/ANNUAL-HOURS-WORKED.pdf>
- Pencavel, J. (2014). The Productivity of working hours. Discussion paper No. 8129. Institute for the study of labour.
- Reykjavíkurborg (2015). *Tilraunaverkefni um styttingu vinnuvikunnar*. Reykjavík: Reykjavíkurborg.

RÚV (31. ágúst, 2017). *Stytting vinnuviku og launahækkun baráttumál*. Sótt 18. mars 2018 af <http://www.ruv.is/frett/stytting-vinnuviku-og-launahaekkun-barattumal>

RÚV (8. febrúar 2018). *Stytting vinnuviku eitt helsta baráttumálið*. Sótt 18. mars 2018 af <http://www.ruv.is/frett/stytting-vinnuviku-eitt-helsta-barattumalid>

Samuelson, P. og Nordhaus, W. P. 1985. *Economics* (12. útg.). New York: McGraw-Hill Book Company.

Samtök atvinnulífsins (19. febrúar 2016). *Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um 40 stunda vinnuviku, nr. 88/1971, með síðari breytingum, þingskjal 284, 259. mál*. Sótt 16. mars 2018 af <http://www.althingi.is/altext/erindi/145/145-898.pdf>

Seðlabanki Íslands (1971). *Ársskýrsla 1970*. Reykjavík: Seðlabanki Íslands. Sótt 19. mars 2018 af <https://www.sedlabanki.is/library/Skraarsafn/Arsskyrsla/1970%20%C3%81rssk%C3%BDrsla.pdf>
Total Economy Database (nóvember, 2016). Sótt 26. desember 2017 af <https://www.conference-board.org/data/economydatabase/index.cfm?id=27762>

Viðskiptaráð Íslands (22. febrúar 2016). *Efni: Frumvarp til laga um breytingu á lögum um 40 stunda vinnuviku (259. mál)*. Sótt 16. mars 2018 af <http://www.althingi.is/altext/erindi/145/145-920.pdf>

Vísir (12. nóvember 2018). *OECD kippir Íslandi út úr tölum um vinnutíma*. Sótt 12. nóvember 2018 af <http://www.visir.is/g/2018181119785/oecd-tekur-island-ut-ur-tolum-um-vinnutima?>

VR (október 2018). *VR – Efnahagsyfirlit*. Sótt af <https://www.vr.is/media/5789/efnahagsyfirlit-oktober-2018.pdf> þann 10. nóvember 2018.

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 25. nóvember 2018
Tilvísun: 201811-0008

Frumvarp til laga um breytingu á lögum um 40 stunda vinnuviku, nr. 88/1971, með síðari breytingum (stytting vinnutíma).

Vísað er til erindis dags. 2. nóvember sl., þar sem óskað er eftir umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um 40 stunda vinnuviku, nr. 88/1971, með síðari breytingum (stytting vinnutíma), 181. mál.

Í upphafi er skal bent á að stytting dagvinnutíma án skerðingar á launum er ein af helstu kröfum allra aðildarsamtaka Alþýðusambands Íslands í þeim kjarasamningaviðræðum sem nú eru hafnar.

Á 43. þingi ASÍ sem haldið var í lok október sl. var vinnutími, stytting hans og skipulag vinnunnar eitt af helstu umræðuefnunum og krafan um styttingu vinnutímans þar efst á blaði. Þannig segir í stefnu ASÍ sem samþykkt var á þinginu um „tækniþróun og skipulag vinnunnar“¹:

„Launafólk gerir kröfur um styttingu dagvinnutíma og minni yfirvinnu án skerðingar á launum. Tækni framfarir, aukin framleiðni og skipulagning vinnunnar gera vinnutímastyttingu og sveigjanlegri vinnutíma að raunverulegum kosti. Launafólk á heimtingu á mannsæmandi launum fyrir hóflega dagvinnu. Að dagvinnulaun dugi launafólki til að framfleyta sér og fjölskyldum sínum.“

Þá segir að stefna ASÍ sé að:

- *Stytta á dagvinnutíma og draga úr yfirvinnu án skerðingar á launum.*
 - *Hafna á öllum hugmyndum um aukinn sveigjanleika varðandi skilgreiningu á dagvinnutímabilinu.*
 - *Í ráðningarsamningum skal kveða skýrt á um vinnutíma og fyrirtæki virði frítíma starfsmanna.*
- *Lögbinda ber styttingu vinnutímans til að tryggja réttindi alls launafólks*

Loks segir um verkefni ASÍ að þau séu að:

¹ Sjá https://www.asi.is/media/314928/stefna-um-taeknithroun-og-skipulagvinnu-vinnunnar_loka.pdf

- *Leiða umræðu og stefnumótun innan verkalýðshreyfingarinnar um aðgerðir og útfærslu á styttingu vinnutíma sem tekur mið af ólíkum aðstæðum og væntingum á vinnumarkaði. o Leggja áherslu á að skýr mörk séu dregin milli vinnutíma og frítíma launafólks.*

Sambærilegar áherslur er að finna í stefnu ASÍ um „jafnvægi atvinnuþátttöku og einkalífs“².

Afstaða Alþýðusambandsins er því skýr:

- Gerð er krafa um að vinnutíminn verði stytstur og er þá vísa til 40 stunda vinnuvikunnar, en ekki bara heildarvinnutímans. Þessi stytting verði án skerðingar á launum. Jafnframt að skýrt verði kveðið á um í ráðningarsamningum hver vinnutíminn er og þá um leið rétt starfsmanna til einkalífs.
- Krafa er að Alþýðusambandið í samráði við aðildarfélögin leið vinnu varðandi útfærslu á styttingu vinnutímans sem tekur mið af ólíkum aðstæðum og væntingum á vinnumarkaði.
- Binda ber styttingu vinnutímans í lög til að tryggja réttindi alls launafólks í þeim efnum.

Í ljósi framanritaðs styður Alþýðusamband Íslands að stytting vinnutíma verði sett í lög. Jafnframt er óskað eftir því að Alþýðusambandið fái með beinum hætti aðkomu að löggjöfinni til að tryggja að sjónarmið og áherslur launafólks komist að fullu til skila við slíka lagasetningu.

Virðingarfyllst,

Halldór Grönvold,
aðstoðarframkvæmdastjóri ASÍ

²Sjá https://www.asi.is/media/314926/stefna-asi-um-jafnvaeqi-atvinnuthattoku-og-einkalifs_loka.pdf

Velferðarnefnd Alþingis,
Nefndasviði Austurstræti 8 – 10
150 Reykjavík

Reykjavík, 23. nóvember 2018

Efni: Stytting vinnutíma, 181. mál.

Hér er lagt til að vinnuvikan verði stytt í 35 klukkustundir. Hóflegur vinnutími er undirstaða farsæls fjölskyldulífs og þátttöku á vinnumarkaði og því BHM styður áform um styttingu vinnuvikunnar hér á landi. Um leið og það má teljast mikilvægt að löggjafinn marki umgjörð vinnumarkaðarins með lagasetningu er jafn áriðandi að hún skerði ekki svigrúm stéttarfélaga til að semja um nánari útfærslu vinnutíma í kjarasamningum.

Virðingarfyllst,

Þórunn Sveinbjarnardóttir
Formaður BHM

Barnaheill

Nefndasvið Alþingis
Velferðarnefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 18. nóvember 2018

Meðfylgjandi er umsögn Barnaheilla - Save the Children á Íslandi um frumvarp til laga um breytingu á lögum um 40 stunda vinnuviku, nr. 88/1971, með síðari breytingum (stytting vinnutíma). (Þingskjal 184 — 181. mál.)

Virðingarfyllst,
f.h. Barnaheilla - Save the Children á Íslandi

Erna Reynisdóttir,
framkvæmdastjóri

Umsögn Barnaheilla – Save the Children á Íslandi um frumvarp til laga um breytingu á lögum um 40 stunda vinnuviku, nr. 88/1971, með síðari breytingum (stytting vinnutíma)

Barnaheill – Save the Children á Íslandi hafa að nýju fengið til umsagnar ofangreint frumvarp og þakka fyrir það. Þessi umsögn er samhljóða fyrri umsögn.

Barnaheill – Save the Children á Íslandi fagna framkomnu frumvarpi þar sem lagt er til að hin almenna vinnuvika styttest um 5 klukkustundir, úr 40 í 35.

Barnaheill telja þetta geta verið heillaskref fyrir börn á Íslandi því stytting vinnutíma getur haft í för með sér aukna samveru foreldra með börnum sínum og jafnframt minna álag og minni streitu hjá foreldrum sem vonandi hefur góð áhrif á líf og uppeldisskilyrði barna til batnaðar. Rannsóknir hafa sýnt að samvera foreldra og barna er góð forvörn gegn ýmsum áhættuþáttum barna og unglinga. Með færri vinnustundum gefst foreldrum aukinn tími og færi á samtali og stuðningi við börnin sín.

Í frumvarpinu er ekki að finna umfjöllun um áhrif breytinganna á börnin í samfélaginu, en að mati Barnaheilla er mikilvægt að meta áhrif ákvarðana á börn áður en þær eru teknar, en allar ákvarðanir sem varða börn ber að taka með það sem barni er fyrir bestu að leiðarljósi, sbr. 3. gr. Barnasáttmálans. Að mati samtakanna þyrfti í öllum tilvikum að gera grein fyrir áhrifum á börn almennt við lagasetningu. Afar áhugavert væri að fá umræðu um það hver möguleg áhrif stytting vinnutíma hefði á börn samfélagsins.

Barnaheill minna á að samkvæmt barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna eiga börn rétt til bestu mögulegu lífsskilyrða og verður að telja að markmið frumvarpsins, að auka markvisst framleiðni og lífsgæði launþega á Íslandi, hljóti að leiða til þess að lífsgæði barna batni að sama skapi.

Geðheilbrigðismál barna hafa verið ofarlega í umræðunni undanfarin misseri og viðurkennt er að mikilvægt er að bæta verulega þjónustu við börn í slíkum vanda. Breyting sú sem hér er lögð til hlýtur að mati samtakanna að styðja fjölskyldur barna sem eiga við slíkan vanda að etja, því færri vinnustundir geta leitt til minni streitu í lífi fjölskyldna. En streita og tímaskortur eiga samkvæmt rannsóknum þátt í kvíða barna og öðrum geðrænum vanda sem börn takast á við.

Ef foreldrum verður gert kleift að vinna styttri vinnuviku á sömu launum ætti það að leiða til aukinnar samveru fjölskyldna og vonandi betri líðanar barna. Að mati Barnaheilla er mikilvægt að atvinnulífið styðji við hugmyndir um barnvænna samfélag og aukinn sveigjanleika fyrir fjölskyldur í landinu. Slíkt getur verið sterk forvörn og fjárfesting til framtíðar.

Barnaheill – Save the Children á Íslandi hvetja til þess að frumvarpið verði samþykkt sem lög, öllum börnum á Íslandi til heilla.

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8 - 10
150 Reykjavík

Reykjavík, 23. nóvember 2018

Efni: Umsögn BSRB um frumvarp til laga um breytingu á lögum um 40 stunda vinnuviku, nr. 88/1971, með síðari breytingum (stytting vinnutíma).

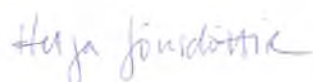
BSRB hefur fengið til umsagnar frumvarp til laga um breytingu á lögum um 40 stunda vinnuviku nr. 88/1971, þar sem lagt er til að lögfest verði 35 stunda vinnuvika í stað 40 stunda vinnuviku.

Stytting vinnuvikunnar hefur lengi verið baráttumál BSRB og verið grundvallarkrafa í stefnu bandalagsins undanfarin ár. Á nýafstöðnu þingi BSRB fór fram mikil umræða um styttingu vinnuvikunnar. Á þinginu voru meðal annars birtar niðurstöður úr rannsókn sem unnin var af hálfu Rannsóknarmiðstöðvar Háskólans á Akureyri um áhrif tilraunaverkefna um styttingu vinnuvikunnar sem BSRB hefur tekið þátt í ásamt Reykjavíkurborg annars vegar og ríkisins hins vegar. Þar kom meðal annars fram að þeir starfsmenn sem hafa tekið þátt í tilraunaverkefnum undanfarinna ára lýsi afar jákvæðum áhrifum þess á daglegt líf, bæði innan vinnustaðar og utan hans. Þannig hafi þeim betur tekist að samræma vinnu og einkalíf á sama tíma og þau hafi upplifað betri heilsu og bætta andlega líðan.

BSRB telur styttingu vinnuvikunnar mikilvægan þátt í því að búa til fjölskylduvænna samfélagi sem grundvallast á samþættingu fjölskyldulífs- og atvinnulífs. Þannig telur bandalagið að lögfesta þurfi 35 stunda vinnuviku í dagvinnu og að vinnuvika vaktavinnufólks verði 80% af vinnutíma dagvinnufólks á launaskerðingar. Styttri vinnuvika stuðlar að betri starfsánægju, auknum afköstum á vinnutíma, minni streitu og bættri heilsu. Hún stuðlar einnig að auknu jafnvægi innan heimilisins og jafnari stöðu kynjanna á vinnumarkaði.

BSRB styður því framgang þessa máls heilshugar.

Fyrir hönd BSRB

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Helga Jónsdóttir', is positioned above the printed name.

Helga Jónsdóttir
framkvæmdastjóri

Alþingi
b.t. Velferðarnefndar Alþingis
Kirkjustræti
101 Reykjavík

Umsögn við frumvarp til laga um breytingu á lögum um 40 stunda vinnuviku, nr. 88/1971

Reykjavík, 23. nóvember 2018

I. Inngangur

Samkvæmt fyrirbyggjandi frumvarpi til breytinga á lögum um 40 stunda vinnuviku, nr. 88/1071, er lagt til að vinnutími hér á landi verði stytur. Samkvæmt frumvarpinu er lagt til að í hverri viku skuli ekki vera fleiri en 35 dagvinnutímar sem vinna ber á dagvinnutímabili á virkum dögum og að jafnaði skuli unnar 7 klukkustundir í dagvinnu á degi hverjum frá mánudegi til föstudags.

II. Fyrri umsögn FKA við frumvarpið

Félag kvenna í atvinnulífínu (FKA) skilaði þann 20. mars sl. umsögn við frumvarp til laga um breytingu á lögum um 40 stunda vinnuviku, nr. 88/1971, (stytting vinnutíma). Í umsögn FKA kom fram að félagið styddi frumvarpið með vísan til þeirra röksemda sem komu fram í greinargerð frumvarpsins. FKA tiltók í umsögn sinni að félagið teldi þó brýnt að aðilum vinnumarkaðarins yrði tryggður lengri aðlögunartími þannig að meiri líkur yrðu á að styttri vinnutími yrði að veruleika hér á landi. Þá lagði FKA áherslu á í umsögn sinni að samhliða breytingum um styttingu vinnutímans, væri nauðsynlegt að endurskilgreina vinnutíma dagvinnu og yfirvinnu á þann hátt að vinnuframlag verði ekki eingöngu bundið við á hvaða tímum dags eða á hvaða dögum vinnuframlag er innt af hendi. FKA lagði áherslu á það í umsögn sinni að vinnutíminn yrði ekki stytur nema að undangenginni endurskilgreiningu að höfðu samráði við aðila vinnumarkaðarins. Jafnframt taldi FKA nauðsynlegt að atvinnurekendum og launþegum yrði gefinn kostur á að semja sín á milli um styttri vinnutíma í kjarasamningsviðræðum eins og venjubundið væri. Þá væri mikilvægt að varpa ljósi á hvaða ástæður búa að baki aukinni framleiðni í þeim OECD ríkjum þar sem vinnutími væri styttri en hér á landi.

III. Ný umsögn FKA

Í greinargerð með frumvarpinu kemur meðal annars fram að framleiðni á Íslandi sé undir meðaltali landa OECD, þrátt fyrir langan vinnudag og mun verra vinnu- og einkalífshlutfall en meðal þjóða sem hafa meiri framleiðni en Íslendingar, og þrátt fyrir að Ísland sé ríkt af auðlindum. Þá kemur fram að ekki sé hægt að útskýra meiri framleiðni né hærri laun með löngum vinnudegi. Þvert á móti bendir margt til þess að styttri vinnudagur leiði til meiri framleiðni og aukinna lífsgæða.

Samkvæmt nýlegu mati Hagstofunnar á útreikningum vinnustunda kemur fram að fjöldi vinnustunda á Íslandi sé 16-22% lægri en áður var talið auk þess sem framleiðni starfsmanna er meiri. Samkvæmt því skipar Ísland sér á milli Hollands og Frakklands hvað lengd vinnutíma varðar. Tölur OECD um fjölda vinnustunda og framleiðni hér á landi taka ekki mið af hinum nýju útreikningum Hagstofunnar sem leiðir til þess að þær tölur sem frumvarpið byggir á virðast ekki eiga við rök að styðjast.

Með vísan til framangreinds er því fyrir hendi misræmi á þeim tölum sem byggt er á í frumvarpinu og þeim tölum sem Hagstofan hefur birt. Af þeim sökum telur FKA brýnt að fyrirbyggjandi séu óbyggjandi tölulegar staðreyndir um lengd vinnutíma á íslenskum vinnumarkaði áður en frumvarp til laga um styttingu vinnuvikunar verði samþykkt. Þrátt fyrir að FKA styðji tillögur frumvarpsins um að vinnutími

hér á landi verði styttnr þá telur FKA að forsenda þess að gerðar verði slíkar breytingar á lögnum er að fyrir liggi áreiðanlegar tölulegar upplýsingar um raunverulegan vinnutíma á íslenskum vinnumarkaði. Þar sem fram hefur komið að vinnutími hér á landi er í raun styttri en talið hefur verið, er það mat FKA að fram þurfi að fara ítarlegri rannsókn á íslenskum vinnumarkaði áður en frumvarpið verður að lögum. FKA leggur því til að frumvarpið verði að svo stöddu afturkallað úr þinglegri meðferð.

Virðingarfyllt

f.h. stjórnar FKA

Rakel Sveinsdóttir, formaður stjórnar

Nefndasvið Alþingis
Velferðarnefnd
b/t. nefndarritara
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík, 23. nóvember 2018

Efni: 40 stunda vinnuvika (Mál 181)

Viðskiptaráð þakkar fyrir tækifærið til að koma á framfæri sjónarmiðum um styttingu dagvinnutíma. Frumvarpið felur í sér að almennur vinnutími sé stytstur úr átta klukkustundum í sjö eða um 12,5%. Viðskiptaráð tekur undir að með styttri vinnutíma getur skapast ýmis konar ávinningur og styður að því leyti markmið frumvarpsins. Aftur á móti er frumvarpið byggt á hæpnum forsendum og gæti haft neikvæðar afleiðingar á íslenskt efnahagslíf. Því leggst ráðið gegn því að það nái fram að ganga.

- Með nokkurri einföldun má segja að framleiðni þurfi að aukast um 14% ef viðhalda á sömu verðmætasköpun ef vinnutími styttest almennt um 12,5%. Slík framleiðniaukning þekkist vart og því er raunhæft að stytting vinnuvikunnar leiði til efnahagssamdráttar ef hún er ekki útfærð á skynsamlegan hátt.
- Markmiðið með aukinni framleiðni á að vera að auka verðmætasköpun í hagkerfinu og ólíklegt er að það takist við það að stytta einfaldlega vinnutíma á móti því það er líklegt til að draga úr verðmætasköpun. Skynsamlegra er að fara hina leiðina og auka framleiðni til að skapa svigrúm til styttri vinnutíma.
- Nýjar hagtölur og upplýsingar benda til að tölur um langan vinnutíma Íslendinga, sem frumvarpið byggir á, séu rangar og ofmeti jafnvel vinnutíma hér á landi.
- Það á að vera í höndum aðila vinnumarkaðarins að semja um vinnutíma samhliða launum og öðru sem kveðið er á um í kjarasamningum. Opinber inngrip geta haft ófyrirséðar og neikvæðar afleiðingar líkt og sagan sýnir og því mætti frekar kanna að afnema lög um 40 stunda vinnuviku.
- Það eru frekar vísbendingar um að vöxtur framleiðni hafi verið meiri á árunum áður en lög um styttingu vinnuvikunnar tóku gildi árið 1972 heldur en árin á eftir.

Framleiðni, vinnutími og verðmæti – samhengi hlutanna

Þar sem markmið frumvarpsins er beinlínis að auka framleiðni er gott að rifja upp samband vinnutíma, framleiðni og verðmætasköpunar (má einnig kalla heildarframleiðslu og er iðulega mæld sem verg landsframleiðsla) – en umræða hér á landi um þessi hugtök á það til að fara út um víðan völl.

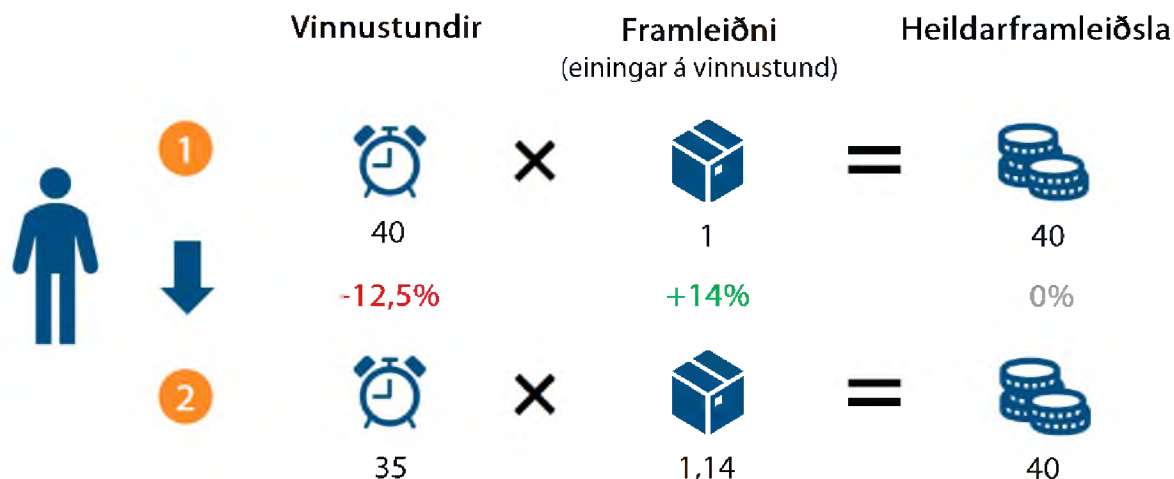
Á mynd 1 er þetta samband skýrt betur. Þar má sjá að framleiðni mælir hversu mikil verðmæti í formi vöru eða þjónustu skapast á hverri vinnustund. Þar með gefur augaleið að ef vinnustundum fækkar þá mun heildarframleiðslan, eða landsframleiðsla, dragast saman að öðru óbreyttu. Eins og fram kemur í frumvarpinu er þó líklegt að framleiðni aukist með styttingu vinnutímans, en hversu mikið þarf hún að aukast svo að heildarframleiðslan haldist sú sama svo ekki verði hér efnahagslegur samdráttur? Ef vinnutími allra styttest í hlutfalli við það sem frumvarpið kveður á um eða 12,5%¹ þá krefst það þess að framleiðni aukist um 14% til að viðhalda sömu landsframleiðslu.

¹ $35/40-1=-12,5\%$

Mynd 1

Samspil framleiðni, vinnutíma og verðmætasköpunar

Skýrimynd af því þegar vinnutími styttest en heildarframleiðsla er óbreytt

Vinnustundir = Heildar fjöldi vinnustunda*

Framleiðni = Þau verðmæti sem skapast á hverri vinnustund $\left(\frac{\text{Heildarframleiðsla}}{\text{Vinnustundir}} \right)$

Verg landsframleiðsla = Verðmæti allrar vöru og þjónustu sem er framleidd*. Samsvarar heildarframleiðslu hér að ofan nema fyrir hagkerfið í heild.

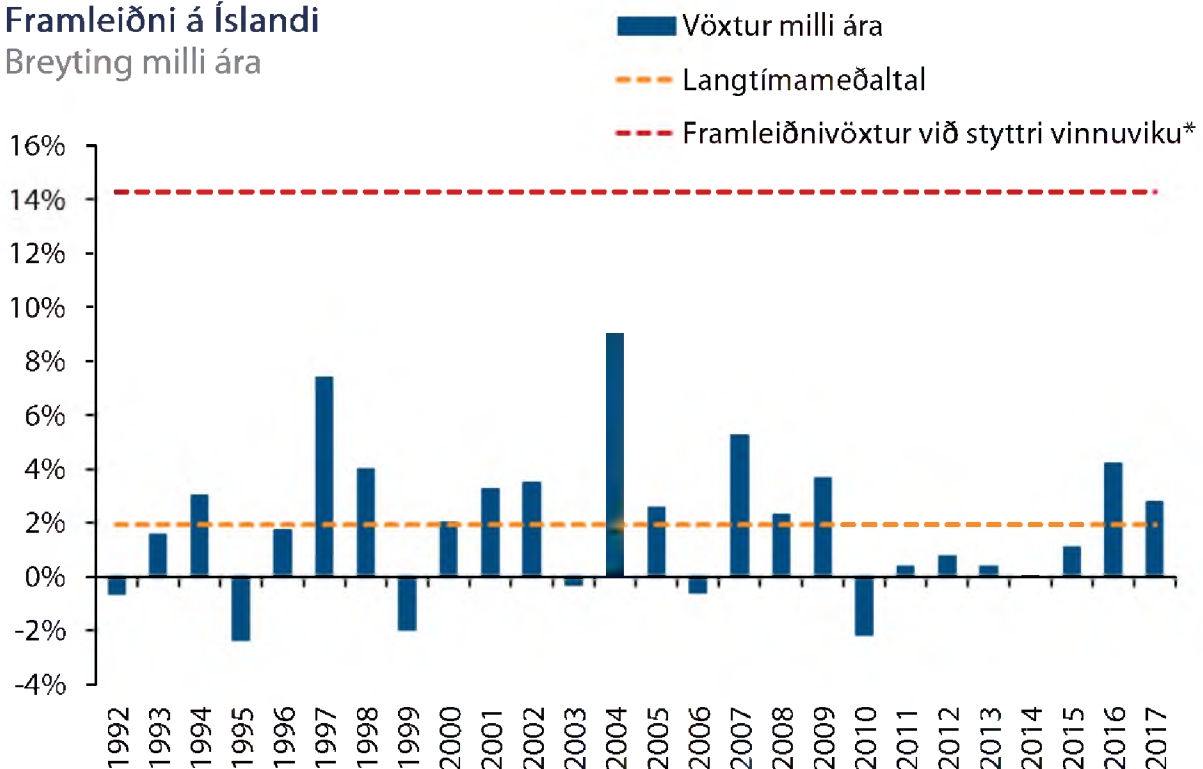
*Á ákveðnum stað (t.d. á Íslandi) á tilteknum tímabili (yfirleitt einu ári)

Fjórtán prósentu vöxtur framleiðni er gríðarlega mikill í stóra samhenginu. Mynd 2 sýnir hvernig framleiðni hefur þróast á Íslandi síðustu 26 ár. Talsverðar sveiflur eru í framleiðni milli ára en að jafnaði hefur vöxtur framleiðni verið um 2% á ári á tímabilinu. Sá 14% framleiðnivöxtur, sem þarf að eiga sér stað til að stytta vinnuvikuna um 12,5% án þess að það bitni á verðmætasköpun, hefur því aldrei átt sér stað í náinni hagsögu Íslands og hefur í raun ekki verið nálægt því. Ekki einu sinni þegar lög um styttingu vinnuvikunnar tóku gildi 1972, en meira af því síðar.

Þannig hlýtur að teljast líklegt að ef markmið frumvarpsins næst myndi það draga úr hagvexti og gæti jafnvel leitt til efnahagslegs samdráttar. Slíkt myndi þýða minni tekjur einstaklinga, fyrirtækja og hins opinbera sem m.a. myndi bitna á opinberri þjónustu. Hér er ekki fullyrt að áhrifin yrðu þessi eða nákvæmlega með hvaða hætti þau nákvæmlega myndu raungerast, enda fer það að miklu leyti eftir því hvort og þá hvernig vinnutími í reynd myndi styttest. Þar sem frumvarpið og umræða um styttingu vinnuvikunnar virðist alfarið horfa framhjá þessum áhrifum er þó nauðsynlegt að gera grein fyrir þeim og hafa í huga.

Mynd 2

Framleiðni á Íslandi Breyting milli ára

*Sá framleiðnivöxtur sem þarf til að viðhalda sömu verðmætasköpun (vergi landsframleiðslu) ef allir starfandi á Íslandi stytta vinnudag sinn í hlutfalli við það sem frumvarpið kveður á um.

Heimild: Seðlabanki Íslands.

Meiri framleiðni ekki lokamarkmiðið heldur meiri verðmætasköpun með aukinni framleiðni

Með ofangreint í huga tekur Viðskiptaráð því ekki undir það markmið að auka framleiðni einfaldlega með því að stytta vinnutíma. Viðskiptaráð hefur um árabil lagt áherslu á að auka framleiðni og bent á fjölda þátta sem þar skipta máli, einkum að rekstrarumhverfi fyrirtækja sé sem best og stöðugt. Framleiðniaukning hefur þó aldrei verið endanlegt markmið, heldur er hún leið að aukinni verðmætasköpun í hagkerfinu og bættum lífskjörum. Frumvarpið virðist aftur á móti horfa framhjá verðmætasköpun hagkerfisins í heild sinni. Með aukinni framleiðni, sem er ekki sprottin einungis af því að stytta einfaldlega vinnutíma, skapast svigrúm til þess að stytta vinnutíma og/eða samtvinnu betur þarfir launafólks og fjölskyldna þeirra við þarfir atvinnulífsins. Því má segja að frumvarpið byrji á öfugum enda.

Hér er síður en svo sagt að stytting vinnuvikunnar sé vont markmið, enda eru ómælanleg og mikil verðmæti fólgin í frítíma. Ef vilji er til að stytta vinnuvikuna þarf að gera það í skrefum á vettvangi kjarasamninga og hafa í huga að það sem hentar fólki og fyrirtækjum í einni stétt eða atvinnugrein kann ekki að henta annars staðar. Einnig þarf að horfast í augu við og mæla fórnarkostnaðinn.

Nýjar tölur um vinnutíma – er hinn langi vinnudagur Íslendinga goðsögn?

Í greinargerð frumvarpsins er fyrsta röksemdin fyrir styttingu dagvinnutíma sú að miðað við önnur OECD lönd vinni Íslendingar mikið. Í greinargerðinni segir: „Þegar fjöldi vinnustunda og jafnvægi milli vinnu og frítíma á Íslandi er borið saman við ástandið í öðrum löndum sjást greinileg merki um slæma stöðu Íslands.“

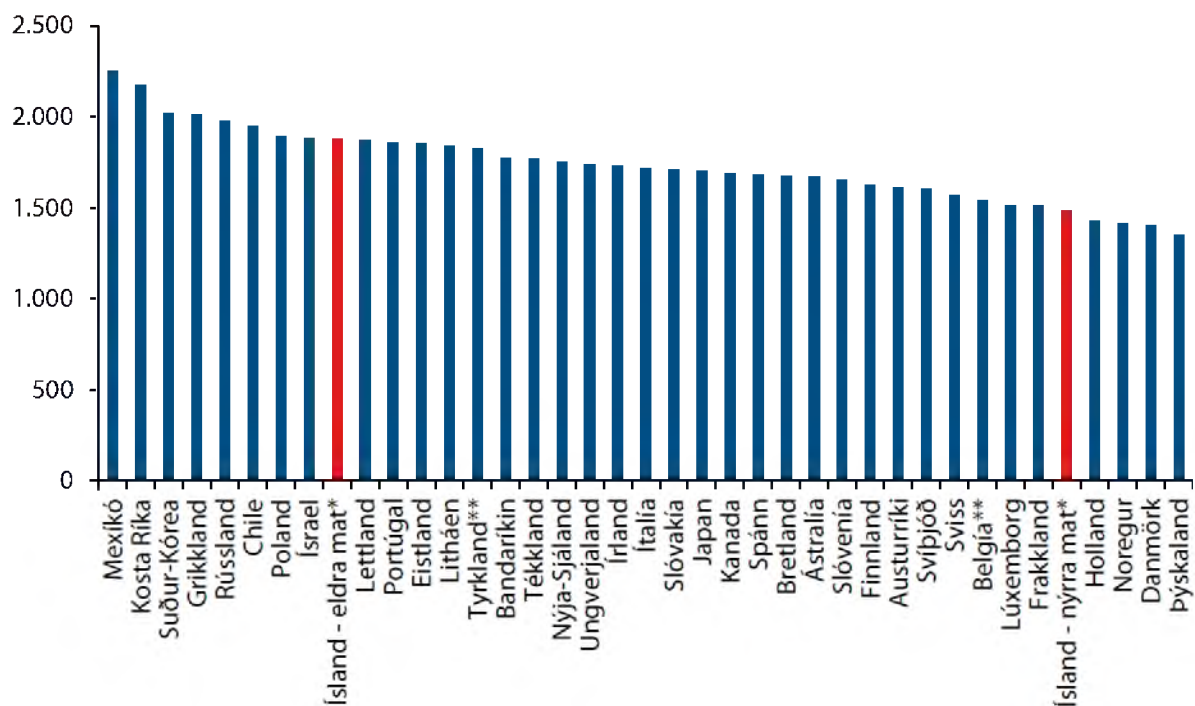
Hér er allt of fast að orði kveðið. Í fyrsta lagi hefur Ísland nú verið fjarlægt úr tölum OECD um fjölda unninna stunda svo ekki er lengur hægt að finna þar gögn um Ísland aftur í tímann. Í öðru lagi hefur

OECD uppfært tölur um framleiðni þar sem Ísland hefur skotist upp listann, sem bendir til þess að eldra matið hafi ofmetið fjölda vinnustunda, en nú mælist framleiðni á Íslandi sú 12. hæsta meðal OECD ríkja en áður var Ísland við meðaltal OECD.² Í þriðja lagi, sem kann að útskýra hin tvö atriðin, hefur Hagstofan birt nýjar tölur um vinnutíma og framleiðni samkvæmt alþjóðlegum stöðlum þjóðhagsreikninga³ sem er það sem OECD tölurnar eiga að endurspegla. Samkvæmt því mati er fjöldi unna stunda á Íslandi 27% minni en áður var talið (mynd 3). Eldri tölur OECD sem vísað er til í greinargerð byggja á vinnumarkaðskönnun og mælir tímann sem fólk segir að það sé í vinnunni. Nýrri tölfræðin mælir aftur á móti tímann sem fólk er við vinnu, að matarhléum orlofum og þess háttar frátöldu, og notast við vinnumarkaðskönnun ásamt annarri tölfræði.

Mynd 3

Fjöldi unninna stunda á ári á hvern starfandi í OECD – hvar er Ísland?

Eldra mat OECD fyrir Ísland og ný tölfræði Hagstofunnar

*Eldra mat er skv. eldri tölum OECD sem kveðið er á um í greinargerð frumvarpsins en teknar hafa verið út af vef OECD. Nýrri mat er skv. nýjum tölum Hagstofunnar um fjölda unninna stunda sem birtar voru fyrir á árinu

Heimildir: OECD, Alþingi, Hagstofa Íslands.

Taka skal fram að nýju tölur Hagstofunnar eru ekki að fullu sambærilegar við öll OECD ríkin enda fylgir sérstök viðvörðun með gögnunum á vefsíðu OECD þar sem aðferðirnar eru nokkuð breytilegar milli landa.⁴ Hver raunveruleg staða Íslands er í fjölda vinnustunda kallar á nánari rannsóknir en burtséð frá því virðist að minnsta kosti ekki hægt að fullyrða að Íslendingar vinni meira en þær þjóðir sem við berum okkur saman við.

Ein önnur vísbending um að Íslendingar vinni ekki jafn lengi og áður var talið er að ósamræmið milli þessa tveggja mælikvarða er einstaklega mikið hér á landi (mynd 4) og í þá átt að hið nýja mat sé vanmat og/eða hið eldra mat sé ofmat á vinnutíma. Um þetta og hugsanlegar ástæður er fjallað í Peningamálum Seðlabanka Íslands sem birt voru í maí sl.: „*Munurinn stafar líklega að mestu af því að tölur LR [launarannsókn Hagstofunnar] eru notaðar til að reikna hlutfallstölurnar, tímaspönn*

² Sjá framleiðni [hjá OECD](#)

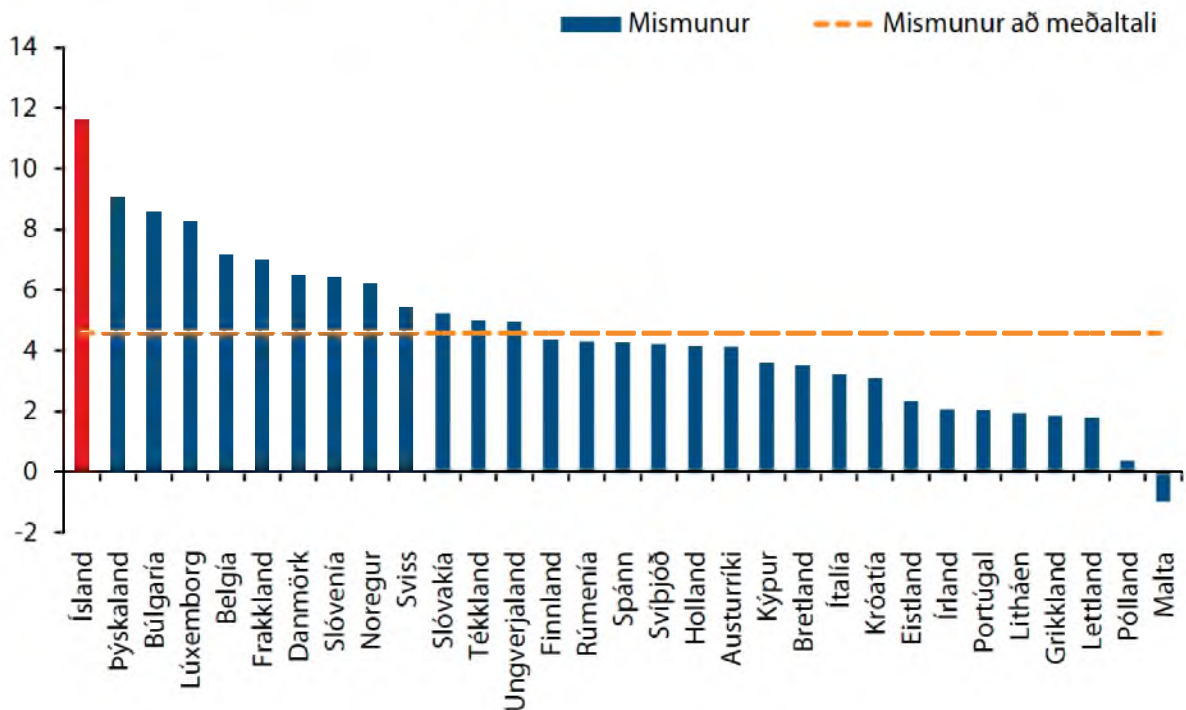
³ Sjá [fréttatilkynningu Hagstofunnar](#)

⁴ Sjá fjölda unninna stunda [hjá OECD](#)

mælikvarðanna er mismunandi, en einnig kann fjöldi vinnustunda að vera ofmetinn í spurningakönnunum eins og VMK [vinnumarkaðskönnun Hagstofunnar] þar sem svörin byggjast á minni og upplifun svarenda og þeir telji kjarasamningsbundinn frítíma (t.d. matartíma) til vinnutíma. Þá gætu menningarlegir þættir einnig valdið ofmati svarenda á svæðum þar sem mikil vinna er litin jákvæðum augum.⁵

Mynd 4

Mismunur á mælikvörðum á fjölda vinnustunda á viku Vinnumarkaðskönnun að frádregnu mati á unnum vinnustundum

Heimild: Seðlabanki Íslands - Rammagrein í Peningamálum 2018/2

Ef frumvarpinu er ætlað að færa Ísland nær samanburðarríkjum hvað varðar vinnutíma er framangreint næg ástæða til að draga það til baka þar sem yfirgnæfandi vísbendingar eru um að það byggji á úreltum og ónákvæmum gögnum.

Sjaldan veldur þriðji þá tveir deila? Óþarfa inngríp löggjafans

Að mati Viðskiptaráðs er það ekki hlutverk löggjafans að móta kjarasamninga með beinum hætti líkt og lagt er til með frumvarpinu. Slíkt getur haft skaðleg áhrif og skynsamlegra er að láta þá sem málið beint varðar, launafólk og atvinnurekendur, ákvarða það í kjarasamningum sínum á milli. Til að mynda mætti hækka dagvinnulaun á kostnað yfirvinnulauna í einhverjum tilfellum til að gera fólki auðveldara að lifa af dagvinnulaunum, sem gæti dregið úr hvatanum til yfirvinnu og þannig stýtt vinnutíma. Almennt má einnig velja því fyrir sér hvort sérstök löggjöf um vinnutíma sé yfir höfuð nauðsynleg og því þarf að kanna frekar hvort afnema skuli lögin.

Hálfsannleikur og fylgnivilla

Í greinargerð frumvarpsins er vísað til þess að lögin um 40 stunda vinnuviku hefði skilað „jákvæðum hagtölum“. Hér er í senn bæði horft framhjá mikilvægum þáttum og fallið í dæmigerða fylgnivillu. Líkt

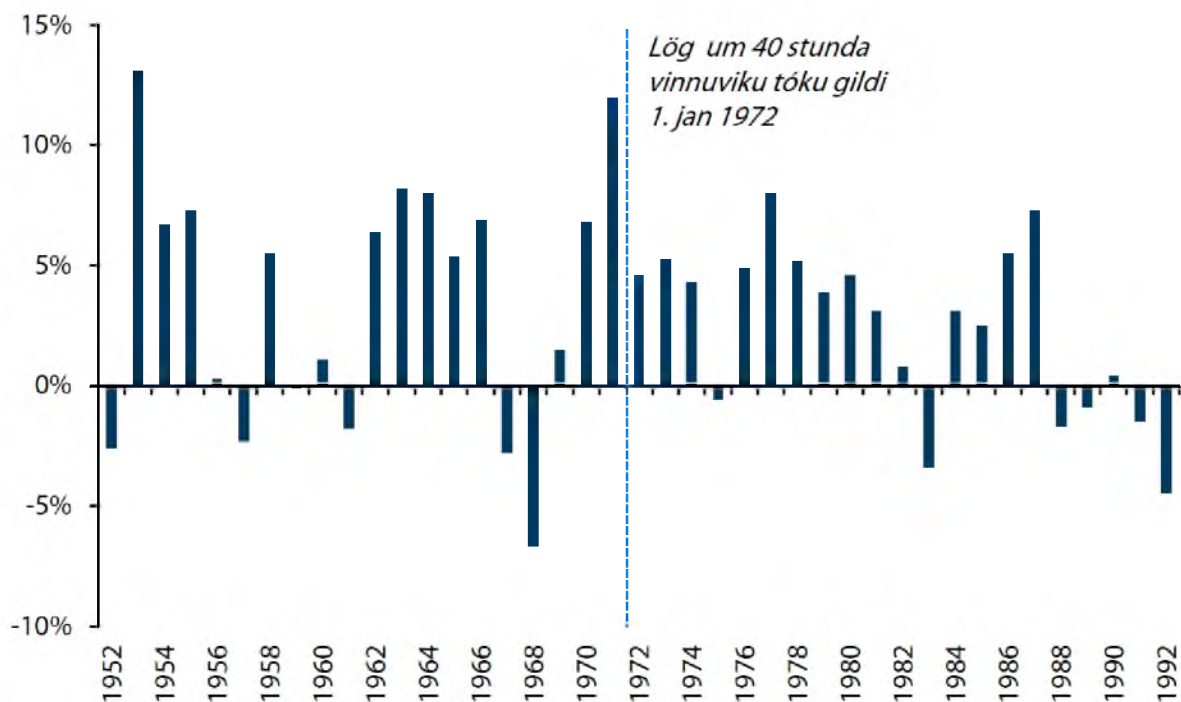
⁵ Sjá Rammagrein í [Peningamálum í maí 2018](#)

og rakið er í ítarlegri grein Hannesar G. Sigurðssonar um styttingu vinnuvikunnar 1972 átti breytingin þátt í að hleypa af stað víxlverkun launa og verðbólgu þar sem hún jók einfaldlega vægi yfirvinnu sem hækkaði launakostnað fyrirtækja umfram það sem þau gátu ráðið við.⁶ Einnig er úr lausu lofti gripið að hagvöxtur árána á eftir hafi verið sökum styttingu vinnuvikunnar. Því má benda á að þó að sala á sólgeraugum og sala á íspinnum fylgist að er ekkert orsakasamhengi þar á milli.

Greinargerðin horfir ennfremur framhá hagþróuninni á árunum áður en lögín tóku gildi í ársbyrjun 1972 (mynd 5). Sé það gert mætti, ef eitthvað er, leiða líkur að því að stytting vinnuvikunnar hafi dregið úr hagvexti og framleiðnivexti frekar en hið gagnstæða þar sem hagvöxtur á mann var 4,4 prósentustigum meiri árin tvö áður en lögín tóku gildi heldur en árin tvö eftir á. Ennfremur var árlegur hagvöxtur á mann 4,4% frá 1962-1971 en 4,3% frá 1972-1981, eða minni eftir að lög um styttingu vinnuvikunnar tóku gildi.

Mynd 5

Landsframleiðsla á mann Breyting milli ára

Heimild: Hagstofa Íslands

Viðskiptaráð leggst gegn því að frumvarpið nái fram að ganga og leggur frekar til að nauðsyn laganna sé endurskoðuð. Að lokum áskilur Viðskiptaráð sér rétt til að koma frekari athugasemdum á framfæri á síðari stigum.

Virðingarfyllst,

Konráð S. Guðjónsson

Konráð S. Guðjónsson

Hagfræðingur Viðskiptaráðs Íslands

⁶ Sjá grein Hannesar G. Sigurðssonar [sem birtist í Vísbendingu](#) 26. október 2018.